

Har du prøvet at skifte blodtype? • side 3

Donorblod hjalp Christina gennem kemo • side 4-5

Velkommen i klubben • side 12-13

BLØDDONORER PÅ RÅDHUSPLADSEN BAGSIDEN

INGEN PENGE MELLEML VENNERN

I Danmark tappes der flere blodportioner pr. 1000 indbyggere end i noget andet land, og det skyldes blandt andet, at vores frivillige donorbestyrelsesmedlemmer normalt ikke skal bekymre sig om økonomien eller bruge kræfter på at skaffe sponsorer. De frivillige får ligesom bloddonorerne ikke en øre for deres indsats for den offentlige blodforsyning, men udgifterne til hverve-materialer, anerkendelser (såsom guldmærket og Pelikanen) eller donorfester skal jo betales.

I Danmark har man fra starten besluttet, at donorkorpsets udgifter er nødvendige for vores sundhedsvæsen. Da de fem regioner overtog sygehusopgaverne pr. 1. januar 2007, overgik betalingerne til de lokale donorkorps derfor også til regionerne.

For Bloddonorerne i Danmark er det af største vigtighed, at de fem danske regioner nu, i overensstemmelse med blodforsyningsloven, har indgået aftaler med den lokale donororganisation, repræsenteret ved Bloddonorernes regionskomitéer. Aftalerne er lidt forskellige fra region til region, men donorkorpsets opgaver er meget ens fra landsdel til landsdel.

De lokale donorkorps modtager fremover ca. 45 kr. pr. donortapning pristalsreguleret. Herudover er der afsat forskellige puljer til regionale og lokale initiativer til rekruttering af nye donorer og spredning af kendskab til donorsagen.

Forhandlingerne har været ganske seje, for selv om Bloddonorerne i Danmark allerede medio 2006 havde omdannet sin struktur og var klar til at forhandle, har de lovbestemte aftaler været lavt prioriteret i et par af regionerne. Men der er nu skabt ro om rammerne for det frivillige donorarbejde.

At aftalerne er pristalsregulerede giver også ro om donorarbejdet, og mon ikke de fleste af vores frivillige hellere vil bruge kræfter på at rekruttere og fastholde bloddonorer end på lange forhandlingsforløb om meget små detaljer.

I nogle af vores nabolande betaler man donorerne direkte eller giver dem dyre gaver, hver gang de møder op i blodbanken. I Danmark er der ikke penge mellem donorerne, de frivillige og blodbankerne – og det er en tankegang, som heldigvis har en bred opbakning i Folketinget og i alle fem regioner.

Med venlig hilsen

Valdemar Riis Søndergaard
Landsformand

DONOR NYT NR. 89
39. ÅRGANG
OKTOBER 2008

Udgivet af:
Bloddonorerne i Danmark
Vesterbrogade 191
1800 Frederiksberg C
Tlf.: 7013 7014
Fax: 7013 7010
E-mail: donor-nyt@bloddonor.dk
www.bloddonor.dk

Ansvarshavende redaktør:
Niels Mikkelsen

Redaktion:
Mikkel Dybtved Andersen
Sanne Bunch-Nielsen
Marie-Louise Frederiksen
Andrea Krüger Holm
Michael Bach Ipsen
Karen Leidesdorff Madsen
Karin Magnussen
Malou Rode
Ane Rønn-Poulsen

Læggefaglige konsulenter:
Karin Magnussen og Ellen Taaning

Design og tryk: Datagraf
Trykt på svanemærket papir

Forsidefoto: Bloddonorerne i Danmark

Eftertryk eller anden gengivelse af dette blad er velkomment, men med kildeangivelse.

Oplag: 225.000
ISSN nr: 0902-2643

Næste udgivelse: Januar 2009

TEKST

GRETHE RISUM KROG
BIOANALYTIKERUNDERVISER
RIGSHOSPITALET'S BLODBANK

FOTO

FREDERIK BANCH CLAUSEN
OG SINE FIIG

HAR DU PRØVET AT SKIFTE BLODTYPE?

Man kan da ikke skifte blodtype! Eller kan man?

Nyt forskningsprojekt ledet af bioanalytikerunderviser Grethe Risum Krog fra Rigshospitalets Blodbank sætter fokus på, om den nuværende Rhesus-blodtypebestemmelse er sikker nok.

Biologisk set kan man ikke skifte blodtype. Der vil imidlertid fremover være donorer, der som følge af den nyeste teknologiske udvikling vil få at vide, at de har en anden blodtype end tidligere antaget. Baggrunden for dette er, at der er udviklet nye, mere følsomme metoder til blodtypebestemmelse. Det svarer til at sætte en stærkere pære i en lampe, når man skal finde noget i mørket. Reelt er donor, som donor altid har været – det er bare teknikken, der er blevet mere følsom.

Blodtypebestemmelse

Når man i dag rutinemæssigt bestemmer en blodtype, anvender man en metode, hvor man påviser blodtypestrukturer på overfladen af de røde blodlegemer. Så længe en person har et tilstrækkeligt antal af dem, er denne metode god nok.

Med den nye metode, PCR, kan man påvise en persons arvemateriale (DNA). Med metoden kan en kopi af DNA opformeres til flere milliarder kopier DNA i løbet af få timer, og metoden er derfor meget præcis. Hos personer, der har meget få Rhesus-blodtypestrukturer (RhD), kan det derfor være relevant at udføre en blodtypebestemmelse efter den nye metode.

Er den nuværende RhD-blodtypebestemmelse af bloddonorer sikker nok?

På blodprøver fra 5.000 RhD negative bloddonorer vil vi i forskningsprojektet undersøge, om der er donorer, som bestemmes RhD positive med den nye PCR-metode.

Hvis der er uoverensstemmelse mellem den rutinemæssige metode og PCR-metoden, vil vi udvide analyserne for at indhente endnu mere nøjagtige resultater.

RhD negative patienter kan altså have modtaget blod fra donorer, der fejlagtigt er blodtypebestemt som RhD negative – og som i virkeligheden er RhD positive. Man kan stille spørgsmålet, om det har nogen klinisk betydning? En måde at få svar på dette er at undersøge, om der er patienter, som har reageret på transfusion af blod fra donorer, hvor der er uoverensstemmelse mellem resultaterne fra de forskellige metoder. Det gøres ved at følge hver transfunderet blodportion tilbage til de enkelte patienter og undersøge, om der har været nogen reaktioner på blodet.

Resultater

Vi har samlet de 5.000 blodprøver fra RhD negative donorer. Af dem har vi indtil nu undersøgt 4.300 og blandt disse fundet ni RhD positive resultater. I løbet af kort tid vil vi undersøge de sidste blodprøver. Herefter vil de udvidede analyser og undersøgelser iværksættes i de få tilfælde, hvor en RhD negativ donor findes RhD positiv med PCR-metoden.

Forskningsprojektets overordnede formål er at finde ud af, om de nuværende testmetoder er sikre nok, eller om der skal indføres nye procedurer. Projektet er støttet af Bloddonorerens Forskningsfond og Rigshospitalets Forskningsfond.

FAKTA:

Ny blodtype?

Som nævnt kan man biologisk set ikke skifte blodtype. Der er dog én undtagelse, nemlig hvis man bliver knoglemarvs-/stamcelletransplanteret. Her tilføres de bloddannende stamceller fra ét individ til et andet.

Klinisk betydning

Ved uforlignelighed mht. Rhesus-blodtypen (RhD) kan patienters immunsystem opfatte donorblodet som fremmed og reagere imod det. Reaktionen vil være utilpashed hos patienten i forbindelse med blodtransfusionen og dannelse af antistoffer, der kan påvises ved en senere undersøgelse. Antistofferne kan på et senere tidspunkt give anledning til problemer ved transfusion og graviditet.

PCR

står for polymerase-kædereaktion (polymerase chain reaction) og er en molekylærgenetisk undersøgelsesmetode.

Grethe Risum Krog under sit arbejde med PCR-metoden.

A photograph of a young boy and a woman smiling together. The boy is on the left, with light blonde hair and blue eyes, wearing a dark jacket. The woman is on the right, with blonde hair and blue eyes, wearing a patterned top. They are both looking towards the camera.

Christina og Oscar i dag, ni år efter at Christina fik konstateret akut lymfatisk leukæmi. Hun er slet ikke i tvivl om, at hun ikke ville have overlevet uden de mange portioner donorblod, hun har fået.

NÅR BLODET BLIVER SYGT

Som 27-årig får Christina Friis Johansen konstateret akut lymfatisk leukæmi, der er den form for blodkræft, der ellers oftest rammer børn. Under et langt forløb med barsk kemoterapi får Christina næsten dagligt transfusioner, og det sætter en masse tanker i gang.

Barn og bryllup

Året er 1999, og for Christina Friis Johansen bliver det et år, hun aldrig glemmer. Det er året, hvor hun bliver gift, og året, hvor hun oplever lykken ved at blive mor. Men det er også året, hvor hun får konstateret en dødelig sygdom.

I april føder Christina sin søn, Oscar. Graviditet og fødsel har været helt problemfri, og allerede efter tre måneder er hun på banen igen som håndboldspiller.

Den 31. juli gifter hun sig med Oscars far, Thomas, og fremtiden ser lys og lykkelig ud. Men 14 dage efter brylluppet får Christina et voldsomt hold i ryggen efter træning: – Jeg fik så mange smerter, at jeg ikke kunne holde ud at være nogen steder. Christina går til lægen, der slår det hen med en overbelastningsskade på grund af håndbolden. Men da smerterne efter et par dage trækker ned i hoften, beslutter lægen alligevel, at hun skal undersøges på Rigshospitalet.

Stiller selv diagnosen

Hun bliver indlagt på ortopædkirurgisk afdeling, hvor lægerne konstaterer, at hun har hofteledsbetændelse. Det undrer dem lidt, for det rammer primært ældre mennesker, og på det tidspunkt er Christina kun 27 år.

Men resultaterne af de blodprøver, Christina får taget, er endnu mere mystiske:

– Jeg fulgte selv lidt med i tallene, og der var hele tiden noget med leukocytterne. Man kan jo se på blodprøveoversigterne, hvad normaltallene er, og det så helt skævt ud. Til sidst spurgte jeg lægerne lige ud, om jeg kunne have leukæmi, for det var den sygdom, jeg forbandt med leukocytter.

Lægerne må indrømme, at det er meget sandsynligt, og Christina bliver overført til Hæmatologisk afdeling, hvor man stiller diagnosen akut lymfatisk leukæmi.

Flere års behandling

Christina bliver sat i intensiv kemoterapi med det samme og må indstille sig på et hårdt behandlingsforløb, der ofte strækker sig over flere år.

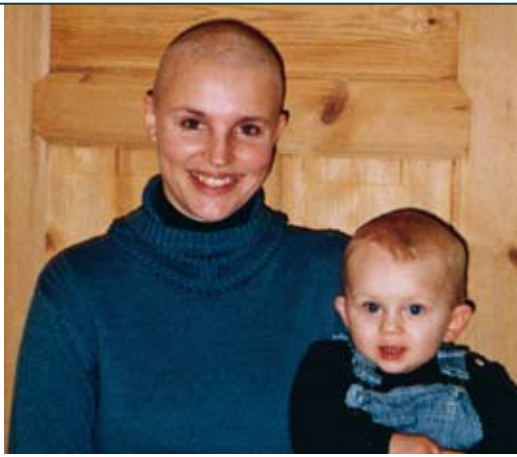
– Jeg gik helt i panik og troede, jeg skulle dø; jeg var sikker på, at jeg ikke ville se Oscar blive et år, fortæller hun og beskriver, hvordan den lille familie fik hverdagen til at køre i den svære tid:

– Vi boede lige ved siden af Rigshospitalet, så jeg kunne få lov til at tage hjem nogle timer om dagen. Min mor tog orlov og var hos mig det meste af tiden på hospitalet, samtidig med at hun hjalp med pasning og pleje af Oscar. Det var ganske enkelt ikke gået uden hende. Efter den første kaotiske tid købte kommunen en hjemmehjælper fri, som hjalp os 37 timer om ugen. Hun ordnede de praktiske ting, så jeg fik så meget tid sammen med Oscar som muligt, når jeg ikke var til behandling. Det kunne ikke have været løst bedre.

Den intensive kemoterapi fortsætter i godt et halvt år og er hård ved Christinas krop. Hun får en masse bivirkninger og orker ikke ret meget. Efter den første hårde tid får Christina en mildere form for kemoterapi, en vedligeholdelsesbehandling, som slutter i januar 2001.

Tanker om blod

Under det første halve års intensive kemoterapi får Christina transfusioner af både blod (røde blodlegemer) og blodplader. Kemoterapien angriber både syge og raske celler, så hendes hæmoglobinværdi (også kaldet blodprocent) er ofte katastrofalt lav, og så er der ikke andet at gøre end at tilføje nyt blod. Hun husker tydeligt sin første transfusion:

TEKST
MARIE-LOUISE FREDERIKSEN
FOTO
PRIVAT

◀ Christina med Oscar i perioden, hvor hun var i gang med kemoterapi.

FAKTA:

Akut lymfatisk leukæmi

Leukæmi er en sygdom, der opstår i knoglemarvens bloddannende stamceller. Når man har leukæmi, kan knoglemarven ikke danne blodceller på normal vis.

Akut lymfatisk leukæmi opstår i celler, som under normale forhold ville blive til modne hvide blodlegemer (leukocytter), som danner antistoffer eller deltager i bekæmpelse af virusinfektioner.

Kemoterapi

Behandling med stoffer, der standser cellers deling på forskellig måde. Kemoterapi påvirker ikke kun kræftcellerne, men også kroppens normale celler. Det er denne påvirkning, der kan give bivirkninger som hårtab, kvalme og problemer med slimhinderne.

Læs mere på www.cancer.dk

Leukocytter

(hvide blodlegemer)

Er en vigtig del af menneskets immunforsvar.

Røde blodlegemer

(erythrocytter)

Indeholder hæmoglobin, der transporterer ilt fra lungerne ud til vævet og organerne og fjerner CO₂.

Blodplader

(trombocytter)

Når man får et sår, er det blodpladerne, der først stopper blødningen. De tiltrækkes af stoffer fra det beskadigede væv, der får dem til at klistre sammen og danne en prop i hullet.

– De første transfusioner var grænseoverskridende for mig. Første gang, jeg så posen med blod hænge der, tænkte jeg: Så, nu får jeg noget fra et andet menneske ind i kroppen! Det var surrealistisk. Men når de første poser er kørt igennem, vænner man sig til tanken, og det bliver hverdag.

Transfusionerne hjælper. Men selv om Christina får det bedre, har hun masser af tid til at ligge og tænke. Og tanker om blodet fylder meget:

– Meget af hverdagen gik med at tænke over processen omkring blodet. Det hele handlede om blod. Man bliver hvirvlet ind i en verden, hvor de pokkers blodtal betyder alt. Man tænker ikke på andet, end at resultaterne af blodprøverne skal være bedre end dagen før.

Forklaringen på det ekstreme fokus ligger ifølge Christina i selve sygdommens karakter:

– Det er svært at have en blodsygdom, for blodet er overalt i kroppen! En kræftsvulst er mere afgrænset og kan ofte fjernes, men min kræft kunne ikke skæres væk. Det er svært at forestille sig, at ens blod er sygt.

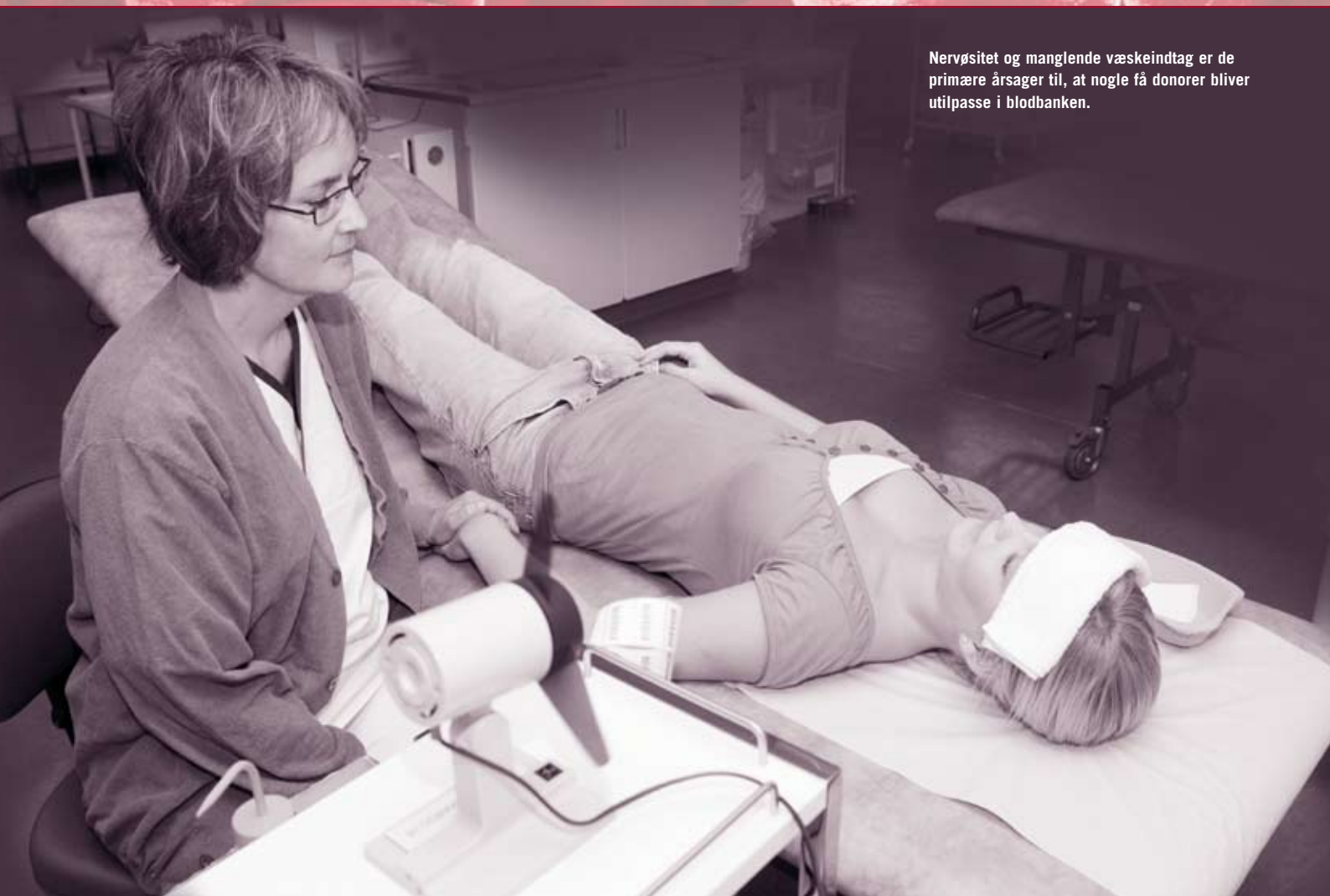
Bloddonorerne

Andre af Christinas tanker fra hospitalsengen går til de mennesker, der står bag poserne med blod. Hun er slet ikke i tvivl om, at hun ikke ville have overlevet, hvis det ikke var for de mange portioner donorblod, hun fik undervejs:

– Det er et fuldstændig uvurderligt arbejde, bloddonorerne gør. Man ligger der og er dødssyg, og vupti, så kommer der en pose blod fra et andet menneske og hjælper én med det samme, smiler hun og tilføjer:

– Jeg skylder alle mulige mennesker tak. Det lå jeg og tænkte på, når jeg fik blod. Hvem får jeg fra i dag? Er det en kvinde, en mand, en jøde eller én fra København. Det var så syret at tænke på, at alle mulige mennesker har givet deres blod og bidraget til, at jeg skulle blive rask!

Nervøsitet og manglende væskeindtag er de primære årsager til, at nogle få donorer bliver utilpasse i blodbanken.

UTILPAS I BLODBANKEN?

For de allerfleste bloddonorer er en tapning i blodbanken nemt klaret. Men for nogle – heldigvis meget få – kan en tapning give anledning til utilpashed. I en af landets største blodbanker har to sygeplejersker undersøgt, hvor stor betydning faktorer som føde- og væskeindtag, nervøsitet og alder har for donorerens velbefindende i forbindelse med tapning.

Mange førstegangsdonorer glemmer forskrifterne

Baggrunden for undersøgelsen er, at personalet i blodbanken dagligt har brugt mange ressourcer på førstegangsdonorer, der mødte op til tapning uden at have spist og drukket inden. Ud fra en antagelse om, at disse donorer kan blive dårlige, hvis de tappes på tom mave, blev de enten sendt i kantinen efter forsyninger eller hjem med en ny tid. Da dette var til stor gene for donorerne og dagligt krævede mange ekstra ressourcer, har de to sygeplejersker villet

undersøge, om det rent faktisk er det faktum, at donorerne er helt eller delvist fastende, der gør dem utilpasse efter tapningen, eller om andre faktorer – som for eksempel nervøsitet – spiller ind.

Spørgeskema til donorerne

De donorer, der indgik i undersøgelsen, blev i forbindelse med deres første tapning stillet en række spørgsmål, der skulle belyse forskellige forhold – eksempelvis køn, alder, mad og drikke på tappendagen, nervøsitet og velbefindende efter tapningen. Da donorerne var i blodbanken første gang til blodprøvetagning, fik de blandt andet at vide, at det er vigtigt at have spist og drukket inden tapningen ved de følgende besøg i blodbanken. Undersøgelsen forudsatte, at donorerne blev tappet, også selv om de ikke havde efterlevet forskriften.

Interessante resultater

Undersøgelsen viste, at ud af de 1.208 medvirkende donorer blev 55 utilpasse i større eller mindre grad. Det er heldigvis kun knap fem procent, men dog alligevel et problem, da det helst skal være en god oplevelse at komme i blodbanken.

Det er dog værd at bemærke, at af de 55, der følte utilpashed efter tapningen, var kun én donor fastende. Noget kunne altså tyde på, at det betyder mindre at spise før tapning end hidtil antaget.

Nervøsitet spiller ind

Et andet interessant perspektiv er undersøgelsens fokus på, om donorerne virkede nervøse i forbindelse med tapningen. Oplysningerne er baseret på både donorerne eget udsagn og på tappepersonalets vurdering. Af de 55, der følte sig utilpasse efter tapningen, gav godt halvdelen udtryk for at være nervøse eller blev af sygeplejerskerne vurderet til at være det inden tapningen. Til sammenligning var kun 24 procent af alle de 1.208 donorer nervøse.

Det tyder altså på, at donorerne nervøsitet spiller en stor rolle – og at det kan betale sig at sætte ind med forebyggelsesarbejde her. En mulighed kunne være at uddanne enkelte blandt tappepersonalet i at håndtere

nervøse donorer, da det har stor betydning, hvordan disse donorer behandles.

De unge donorer er mest udsatte

Som ventet var de fleste donorer, der følte sig utilpasse, fra den yngste aldersgruppe – her blev fem procent dårlige mod kun to procent i den ældste gruppe. En af grundene til det kan være, at kroppens såkaldte baroreceptorer, som reagerer på blodtab, virker forskelligt hos unge og ældre. Det betyder, at unge har lettere ved at få et pludseligt blodtryksfald. Endelig viser undersøgelsen, at der ikke er den store kønsmæssige forskel med hensyn til, hvem der får det dårligt.

Modstridende resultater

Undersøgelsen fra Skejby viser som nævnt ingen sammenhæng mellem manglende indtagelse af mad og drikke inden tapningen og efterfølgende utilpashed. Flere andre undersøgelser har dog vist, at væskeindtagelse har en afgørende betydning i forhold til at forhindre utilpashed, mens det ikke er påvist, at spisning inden tapningen gør en forskel.

Husk væsken

Det er vigtigt at påpege, at uanset hvad forskellige undersøgelser viser, er det altid vigtigt at lytte til sin egen krop. Hvis en donor får det bedre af at spise inden tapning, er det vigtigt at fortsætte med det – det er kun muligt at give vejledende retningslinjer, og der vil altid være individuelle variationer.

Men overordnet er budskabet til donorerne: Husk især at drikke godt inden tapningen og fortæl personalet, hvis du er nervøs over at skulle tappes. Overvej, hvad der gør dig nervøs – er det nåleskræk, frygt for at blive utilpas eller noget helt tredje?

Snak med personalet i blodbanken om, hvordan du kan håndtere din nervøsitet. Det kan forhåbentlig afhjælpe den værste utryghed og være medvirkende til, at du får en god oplevelse i blodbanken.

FAKTA:

Baggrund

Artiklen er skrevet på baggrund af rapporten "Monitorering af sygeplejefaglig kvalitet i relation til bloddonorer", udarbejdet af Lotte A. Pedersen (tidl. Knudsen) og Lisbeth Wünsche, Århus Universitetshospital, Skejby, november 2007.

Førstegangsdonorer

Her menes donorer, der er i blodbanken for anden gang, og som altså skal have foretaget deres første egentlige tapning.

Fastende

Betyder, at donor hverken har spist eller drukket på tappendagen.

Baroreceptorer

Er trykfølere, der regulerer blodtrykket og mængden af væske i blodbanen.

TEKST

ANE RØNN-POULSEN

FOTO

WWW.BODIESCOPENHAGEN.DK

TAPNINGEN UNDER LUP

Alene i armen findes der rigtig mange blodkar. De sørger blandt andet for, at der kommer iltet blod til alle kroppens celler. Denne og flere andre karudstøbninger kan ses på udstillingen Bodies i København frem til den 30. december 2008.

Hver dag besøger masser af bloddonorer landets blodbanker. Når en donor bliver tappet, sker det ved et simpelt prik i armen. Men hvorfor tappes der fra armen, og hvordan ved tappepersonalet, hvilken åre de skal stikke i – og hvad kan i værste fald gå galt? Donor Nyt har fået professor i anatomi Jørgen Tranum-Jensen fra Københavns Universitet til at forklare nogle af de ting, du måske undrer dig over, når du ligger på briksen.

Omkring 50.000 km blodkar

Blodet er en livsvigtig del af vores organisme og afgørende for, at kroppen er sund og rask. Blodet transporterer ilt, næring og hormoner rundt til alle kroppens celler, fjerner affaldsstoffer og har vigtige funktioner i vores immunforsvar og temperaturregulering. Et voksent menneske indeholder en blodmængde svarende til 6,5-7,5 procent af legemsvægten, lavest for kvinder. Blodet pumpes fra hjertet ud til kroppens celler og tilbage til hjertet. De blodårer, der pumper blodet ud fra hjertet, kaldes arterier (pulsårer), og tilbageløbsårerne kaldes vener. Mange af venerne i arme og ben ligger tæt på hudens overflade, og trykket i dem er meget lavere end i arterierne. Det anslås, at mennesket har omkring 50.000 km blodårer i kroppen, hvis man tæller alle de mindste blodkar med.

Armen er bedst

Når en donor bliver tappet i blodbanken, tages blodet fra en vene i albuebøjningen.

- Man tapper fra armen, fordi det er nemt, forklarer Tranum-Jensen.
- Man vælger som regel en stor, tværgående vene, som ligger meget tæt på huden ved albuebøjningen og derfor er nem at finde. Blødningsen efter stikket i en vene er let at stoppe, og desuden er det nemt at sætte den manchete eller gummislange, der får venen til at fremstå tydeligere, fast på overarmen. Men man kunne sagtens tappe blod fra en vene i benet også, siger han.

Individuelle variationer

Der skal altså findes én bestemt vene blandt de mange blodkar, vi har i armen. Det er den store, tværgående vene med det flotte navn "vena mediana cubiti", som tappepersonalet i blodbanken leder efter, når de skal indføre tappekanylen.

- Heldigvis er denne vene hos de allerfleste – cirka 85 procent af befolkningen – let at finde, men hos nogle ligger den lidt dybere eller løber lidt anderledes end hos flertallet, forklarer Tranum-Jensen.
- Der er endda én procent, der slet ikke har venen. Det er der ikke noget farligt ved, det er blot et udtryk for individuelle variationer, og

Jørgen Tranum-Jensen er professor i anatomi ved Institut for Cellulær og Molekylær Medicin på Københavns Universitet.

hos disse personer er der heldigvis flere andre vener at tappe fra. Hvis der er en egnet vene i tommelfingersiden af underarmen, vælger man oftest at tappe fra den. Her er der mindst risiko for at ramme nerver og arterier.

Minimale risici

Man kan altså risikere at ramme nerver, arterier eller sener med kanylen?
– Ja, det er rigtigt, at man skal tage nogle forholdsregler, når man tapper en bloddonor, siger Tranum-Jensen.

– Man skal tage hensyn til de sener, nerver og arterier, der ligger i området omkring venen. Der sker som regel ikke så meget, hvis man skulle komme til at ramme en sene, men det kan godt give gener, hvis man rammer en stor nerve. Det sker dog yderst sjældent, fordi de store nerver ligger meget dybere end venerne, forklarer han.
– Skulle nålen alligevel ramme en nerve, vil det ofte mærkes som en snurren i armen, der aftager igen efter nogle dage.

Det er ligeledes meget sjældent, at man ved en tapning rammer en arterie, da de som regel også ligger dybere end venerne. Men tappepersonalet må være opmærksomme på specielle tilfælde:

– En af arterierne til underarmen kan i meget sjældne tilfælde have et afvigende forløb, hvor den ligger tæt under huden i nærheden af vena mediana cubiti. Man opdager dette ved, at der er puls i karret,

det er der ikke i venerne. I disse tilfælde skal man altså være ekstra påpasselig, da et stik i en arterie kan forårsage en ganske stor blødning, forklarer Tranum-Jensen.

Blå mærker og arvæv

En anden ting, som donorer nok oftere oplever, er en lille lokal blødning, der kan forekomme ved stikstedet – og som medfører et større eller mindre blåt mærke. Det skyldes, at det bløder lidt fra venen, efter at nålen er fjernet. Man kan minimere dette ved at presse fast i 5-10 minutter på den vattot, man får sat på indstikshullet.

Men hvad så med de mange gentagne stik på det samme sted – kan det give arddannelser eller være uheldigt på andre måder?

– Mange stik på samme sted kan godt give lidt arvæv og gøre venen en anelse mere sej, men det er så lidt, at det ikke betyder noget. Det kunne det gøre, hvis man blev stukket meget oftere, men ikke når der går så lang tid imellem, som der gør hos bloddonorer. Så det skal man ikke bekymre sig om, forsikrer Tranum-Jensen.

Selv om man aldrig kan gardere sig helt imod uheld, så er risikoen for skader meget, meget lille, og man kan altså trygt med jævne mellemrum overlade sin arm til det dygtige tappepersonale i landets blodbanker. Men skulle uheldet være ude, kan man altid få hjælp gennem Bloddonorernes Sikringsfond.

FAKTA:

Bloddonorernes Sikringsfond

modtager årligt ca. 120 anmeldelser fra donorer, der har fået gener i forbindelse med en tapning. Af de knap 365.000 tapninger, der foretages om året i Danmark, er det heldigvis kun 0,3 promille. Der er oftest tale om stikskader, hævelser eller kortvarige ildebefindender.

Læs mere på www.bloddonor.dk

Officiel tappeinstruks

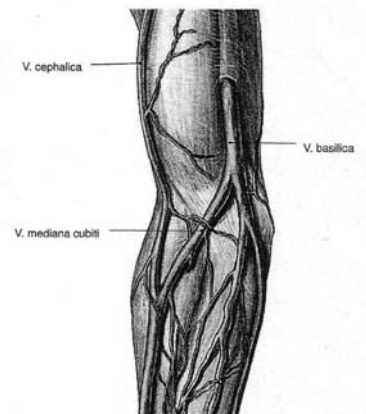
Ved en korrekt udført tapning skal tappekanylen ifølge de Transfusionsmedicinske Standarder indsættes ved første forsøg i en konstant fremadglidende bevægelse gennem huden og ind i venen. Hvis indstikket mislykkes, skal tapningen afbrydes og punkturstedet komprimeres i mindst fem minutter. Hvis donor indvilger, kan et nyt indstik forsøges i den anden arm.

Brug for donationer

På landets universiteter er undervisningen og forskningen i sygdomme og nye behandlingsmetoder afhængig af, at mennesker testamenterer deres krop til videnskaben. Jørgen Tranum-Jensen gør opmærksom på, at der i øjeblikket er for lav tilgang af nye donorer. Du kan læse mere om donation til sundhedsvidenskaben på: <http://icmm.ku.dk/donation>

Tak for lån

Illustrationen på side 8 er lånt fra udstillingen Bodies, der lige nu er at finde på H. C. Andersen-Slottet på Rådhuspladsen i København. Her kan du få et spændende indblik i menneskekroppens anatomi og lære meget mere om blodets mange funktioner. Læs mere på www.bodiescopenhagen.dk

En bloddonor tappes oftest fra den tværgående vene i midten – vena mediana cubiti. Illustrationen er lånt fra Sobotta, Atlas of Human Anatomy, Urban & Fischer 2006.

FAKTA

DU KAN FINDE FLERE SPØRGSMÅL OG SVAR PÅ VORES HJEMMESIDE WWW.BLODDONOR.DK UNDER "KAN JEG GIVE BLOD?"

MANGLER DER BLOD I DANMARK?

Jeg har læst i flere medier i løbet af sommeren, at der var mangel på blod og bloddonorer i Danmark. Er det rigtigt, og hvor stort er problemet?

Med venlig hilsen
Hanne Jensen

Kære Hanne Jensen

Der mangler generelt ikke blod i Danmark, men vi kan altid bruge flere bloddonorer. Vi tapper i gennemsnit donorerne 1,59 gange om året, hvor vi må tappe op til 4 gange, så der er en pæn reserve at trække på, hvis vi skulle komme til at mangle blod. Men hvis vi tapper donorerne for tit, får blodbankerne sværere ved at finde tappeklare donorer.

Det sker dog, at nogle af vores blodbanker i sommerferien har svært ved at fylde lagrene op til den normale

kapacitet, fordi donorerne er på ferie. Det fik i juli nogle blodbanker til at efterlyse donorer gennem medierne, fordi lageret af bestemte blodtyper var i bund, samtidig med at strejken havde udsat optagelsen af nye donorer mange steder. Heldigvis er vores donorer i den situation flinke til at møde op, og de enkelte hospitaler kan ved 'blodmangel' skaffe blod fra andre blodbanker, så der har ikke været fare for, at patienter ikke kunne få blod til deres behandling.

Men for at undgå mangelsituationer efterlyser vi til stadighed nye bloddonorer. Vi har brug for nye donorer til at afløse de ca. 10 procent af Danmarks knap 230.000 donorer, der hvert år afgår på grund af alder, medicinbrug og lignende. Så ja, vi vil altid meget gerne have nye bloddonorer, men der er ingen grund til at frygte, at vi kommer til at mangle blod.

De bedste hilsner
Niels Mikkelsen
Generalsekretær
Bloddonorerne i Danmark

SKAL DER GÅ TRE MÅNEDER MELLEM HVER TAPNING?

Jeg har læst, at der skal gå tre måneder mellem hver tapning. Kan man afvige fra dette, hvis det for eksempel passer mig bedre i forhold til en udlandsrejse, der giver karantæne, at blive tappet efter 2½ måned?

Hilsen
Pia

Kære Pia

Man kan desværre ikke afvige fra reglen om, at der skal gå minimum tre måneder mellem hver tapning. Reglen er fastsat af Sundhedsstyrelsen i den såkaldte Vejledning om sikkerhed i forbindelse med bloddonation. Tidsrummet på minimum tre måneder skal sikre, at donors blod er gendannet siden den sidste tapning. Hvis du møder op i blodbanken, inden der er gået tre måneder siden den seneste tapning, må de altså ikke tappe dig.

Mange hilsner
Ane Rønn-Poulsen
Informationsmedarbejder
Bloddonorerne i Danmark

HVORFOR ER BLODTRYKS-MÅLINGEN AFSKAFFET?

Jeg har været donor i mange år og plejer at få målt mit blodtryk i forbindelse med tapningen. Det har været betryggende, men ved den sidste tapning fik jeg desværre at vide, at det ikke længere er muligt. Det synes jeg er ærgerligt. Kunne I ikke opretholde denne service til donorerne?

Venlig hilsen
Erik Svendsen

Kære Erik Svendsen

Det er de enkelte blodbanker, der afgør, om de har ressourcer til at måle donorerens blodtryk i forbindelse med tapninger. Det er ikke et krav fra Sundhedsstyrelsens side, og mange blodbanker vælger ikke at måle blodtrykket. Det skyldes, at det kan være u hensigtsmæssigt, hvis donorerne opfatter tapningen i blodbanken som et helbredstjek.

Det er vigtigt at understrege, at alle – også bloddonorer – skal gå til deres egen læge, hvis de ønsker at få tjekket blodtryk eller andre helbreds mæssige forhold. Blodbankerne tager ansvaret for blodtapningen, men ikke for generelle helbredsundersøgelser.

Mange hilsner
Ane Rønn-Poulsen
Informationsmedarbejder
Bloddonorerne i Danmark

TEKST OG FOTO
IB KETELSEN
BLODDONORERNE I ODENSE

Mange løbere, hjælpere og tilskuere meldte sig som bloddonorer ved Brøløbet. I baggrunden ses den fynske blodbus, der var med i både Korsør og Nyborg.

NYE DONORER I GOD FORM

Storebælt Storebæltsbroen fyldte 10 år i juni. Det blev fejret med et stort anlagt motionsløb, Brøløbet Storebælt, på den klassiske halvmaratondistance med start i Korsør og mål i Nyborg. Cirka 10.000 løbere og 800 hjælpere mødte op for at være med. Bloddonorerne havde fået lov til at hverve nye donorer før og efter løbet, og det skete ved et samarbejde mellem donorkorpserne på Fyn, informatørerne og personale fra Blodbussen fra Fyn og fra blodbanken på Odense Universitetshospital.

I strålende sol lettede blodbussen fra Odense om morgenen med kurs mod Korsør, hvor informatørerne trådte til. I starten blev de mange hjælpere kontaktet, og det gav allerede de første tilmeldinger. Senere dukkede løbere og pårørende op. De blev dels kontaktet ved standen tæt ved blodbussen og dels gennem en venlig, opsøgende virksomhed blandt de mange mennesker på pladsen. Det gav endnu flere tilmeldinger.

Efter løbsstarten ud på eftermiddagen forlod delegationen Korsør og kørte til Nyborg, hvor de fortsatte hverveaktiviteterne i målområdet. Også her trådte informatører til.

Arrangementet viste, at det var en stor fordel at være mange om opgaven, at have informatører med og ikke mindst, at det faglige personale fra blodbussen og blodbanken var med og kunne svare hurtigt og kompetent på spørgsmål om medicin og karantæne regler. Da der blev pakket sammen og gjort klar til hjemkørsel hen under aften, var det med 303 tilmeldinger i bagagen samt et ukendt antal udleverede tilmeldingskuponer til nærmere overvejelse. Et meget flot resultat.

De omkring 10.000 løbere klar til at forcere højbroen.

Donorkorpset deltager i forskellige arrangementer i lokalområdet. Her er korpset i Nykøbing Falster i aktion på Døllefjelde-Musse Marked 2008.

ALLE ER MED I KLUBBEN

De fleste bloddonorer har kun kendskab til de søde mennesker ude i blodbankerne eller i de mobile tappeenheder – men i virkeligheden er alle donorer med i en klub, der har ikke færre end 230.000 medlemmer.

Bloddonorerne i Danmark hedder organisationen, hvor alle landets bloddonorer er medlemmer. Det er ikke muligt at være bloddonor uden at være med i organisationen, og det er der en god grund til – nemlig sikkerhed og oprettholdelse af antallet af donorer.

Bloddonorer i centrum

For at organisere de omkring 230.000 donorer er organisationen opbygget af 75 donorkorps fordelt på de fem regioner. De fem regioner vælger et forretningsudvalg og en landskomité, der er organisationens ledende organ.

Alle bloddonorer i Danmark er automatisk medlem af et lokalt donorkorps. Hvert korps ledes af en gruppe frivillige donorer, der brænder så meget for bloddonorsagen, at de bruger mange timer på at sikre, at der er et tilstrækkeligt antal donorer i netop deres område.

Alle donorer skal efter EU-direktiverne og den heraf følgende nationale lovgivning modtage informationer om

blod og bloddonation – og deltagelse i det lokale korps er med til at sikre, at donorerne faktisk får disse informationer.

Herudover skal donorerne være med i korpset for at være dækket af vores sikringsordninger – dels den offentlige patientskadebæring og dels Bloddonorerens Sikringsfond, som foretager den indledende sagsbehandling og sikrer donorerne i de tilfælde, hvor den offentlige ordning ikke dækker.

Brug for nye donorer

Det er vigtigt at slå fast, at der er rigeligt med blod i Danmark, men omvendt er der altid brug for nye donorer. Det skyldes, at også bloddonorer bliver ældre og falder for aldersgrænsen på 65 år eller bliver syge, så de ikke længere må give blod.

På grund af denne konstante afgang er der hele tiden behov for at hverve nye donorer, og det er det lokale

Bloddonorerne uddeler hædersprisen Pelikanen til donorer, der er blevet tappet 100 gange.

donorkorps' fornemste opgave at finde nye folk, der også i fremtiden vil være med til at sikre en konstant og sikker blodforsyning til de danske patienter.

I nogle egne af Danmark sker der et meget stort rekrutteringsarbejde på grund af stor afgang, mens donorerne i andre dele af landet kommer af sig selv. Det er selvsagt de lokale folk, der bedst ved, hvordan situationen er i netop deres del af landet, og derfor er det sjældent, at der bliver lavet store landsdækkende kampagner.

Donorerne skal behandles ordentligt

Derudover bruger de lokale korps også en hel del kræfter på at fastholde de donorer, der allerede har meldt sig. Korpsene er hele tiden i kontakt med blodbankerne om den service, donorerne får, når de er til tapning. På den måde har donorerne en stemme i forhold til blodbankerne, og korpsene vil altid kæmpe for, at donorerne får den bedst mulige behandling, når de bliver tappet.

En ting er den daglige service i blodbanken, en anden ting er gaver og fester til donorerne. De fleste korps i Danmark giver gaver til donorerne, når de for eksempel er tappet 10, 25, 50, 75 og 100 gange. Det er korpsene, der vælger, hvad deres donorer skal have i gave. Er donorerne ikke tilfredse med udbuddet af gaver, kan de rette henvendelse til korpset, som vil vurdere om gave-sortimentet skal fornyes. De fleste donorkorps afholder også løbende fester for deres jubilerende donorer. Det afhænger dog af korpsets størrelse, hvor tit der er penge og ressourcer til en fest.

Gode muligheder for at være med

De 75 korps er sammensat på forskellige måder, som er mere eller mindre demokratiske. Nogle korps har et decideret repræsentantskab, hvorfra bestyrelses-medlemmerne findes. Andre korps fungerer ved selv-supplering, hvor nye medlemmer findes blandt frivillige fra lokalområdet eller fra organisationer såsom spejdere, idrætsklubber eller Hjemmeværnet. Kritikere vil måske sige, at det ikke er en særlig demokratisk måde at gøre tingene på, men i praksis er der i mange korps rig

mulighed for at engagere sig – og med en god frivillig indsats er der basis for på sigt at blive valgt ind i en bestyrelse.

Pengene kommer fra regionerne

Selv om alt arbejdet i organisationen er frivilligt og ubetalt, så har alle korps brug for penge til at holde hvervekampagner og fester for donorerne. Disse penge kommer fra de fem regioner, og den samlede sum findes ved forhandlinger mellem regionerne og de regionale donorbestyrelser. Netop disse forhandlinger er de regionale donorbestyrelser's vigtigste opgave, men også regionale kampagner og aktiviteter kan blive født her. Endelig sørger de regionale bestyrelser også for at vælge medlemmer til Bloddonorerne i Danmarks forretningsudvalg og landskomité.

National styring

Overordnede strategiske beslutninger bliver vedtaget af landskomitéen, men i praksis udført af et samarbejde mellem forretningsudvalget og landskontoret i København. På landskontoret sidder fem administrative medarbejdere, der varetager Bloddonorerne i Danmarks økonomi, markedsføring og kommunikation, ligesom korpsene køber hvervemateriale og hædersgaver via landskontoret.

De lokale og regionale korps kan også søge om juridisk hjælp på kontoret, hvis der for eksempel er en region eller et sygehus, der ikke overholder lovgivningen. Slutteligt følger kontoret med i den politiske udvikling i både EU og Danmark. Det sker jævnligt, at politikerne ændrer på europæiske direktiver eller danske love, og her skrider kontoret til handling og sender høringsvar til politikerne, så donorerne bliver hørt ved enhver lovændring.

FAKTA:

Vil du gerne yde et stykke frivilligt arbejde eller bare høre mere om dit lokale korps, så find din formand eller andre donorrepræsentanter på www.bloddonor.dk – der er garanteret brug for dig derude.

UNG TIL UNG

Bloddonorernes korps af unge informatører lægger mange timers frivilligt arbejde i at rekruttere nye, unge donorer.

Informatørerne sætter fokus på bloddonor-sagen og rekrutterer nye donorer ved alt fra store festivaler til mindre, lokale begivenheder. Deres indsats har stor betydning, fordi de formidler budskabet direkte – ansigt til ansigt, ung til ung. Og donorundersøgelser viser netop, at personlig kontakt har været afgørende hos over halvdelen af de nye donorer, der tilmelder sig.

Sammenhold mellem informatørerne

Det sociale netværk de unge imellem er afgørende for, at informatørerne føler en tilknytning til organisationen og ikke lige så stille falder fra. For at styrke sammenholdet og ruste informatørerne til opgaverne arrangerer Bloddonorerne i Danmark en række kurser, ligesom vi har oprettet en gruppe på det virtuelle mødested Facebook, hvor informatørerne kan udveksle erfaringer, efterlyse hjælp og lægge billeder ud.

Korps og informatører har gavn af hinanden

Det er målet, at der til hvert af landets 75 donorkorps er knyttet en lokal ungdomsrepræsentant. Det er en informatør, der er involveret i korpsets planer og samtidig

fungere som koordinator for de andre informatører i området. Det kan ske ved, at ungdomsrepræsentanten optages i korpsets bestyrelse eller blot sidder med som observatør ved bestyrelsesmøderne. Nogle korps inviterer desuden en eller to gange om året alle interesserede informatører til et møde, hvor den kommende tids aktiviteter diskuteres og planlægges. Erfaringen viser, at et godt samarbejde mellem korpset og informatørerne er helt afgørende for, at de fælles ressourcer udnyttes bedst muligt.

Ungdomskomiteén – et netværk

Ungdomskomiteén består af to unge informatører fra hver af de fem regioner samt en formand og en næstformand. Ungdomskomiteén diskuterer, hvordan informatørerne kan bruges bedst muligt i donorrekrutteringen, og arrangerer sammenkomster lokalt. Desuden skal komiteén sikre synlighed og sammenhæng mellem informatørerne og den øvrige organisation.

Formanden står for den overordnede koordinering mellem informatørerne. Ungdomskomiteén har netop fået ny formand, idet Ann

Loft fra Skanderborg har afløst den tidligere formand, Maria Schleimann fra København. Næstformanden, Lasse Andreasen fra Aalborg, er Danmarks repræsentant i Den Internationale Ungdomskomiteé. Her arrangeres konferencer for informatører fra hele verden, der så kan udveksle erfaringer og gode råd. I august måned i år gik turen til Catania på Sicilien, hvor godt 100 unge fra 17 forskellige lande mødtes.

Spot på en garvet informatør

En af de mere erfarne informatører er Jesper Villumsen fra Esbjerg, der har været med siden 2005. Han kontaktede selv det lokale korps i Esbjerg, da han flyttede dertil fra Århus:

– Korpset sendte min henvendelse videre til landskontoret, og så kontaktede de mig, forklarer han. Jespers grund til at melde sig var helt ligefrem:

– Jeg ville bare gerne hjælpe med til, at vi fortsat har en frivillig og effektiv blodforsyning i Danmark. Det lyder som en kliché, men det var grunden.

Bindeled mellem informatører og korps

Jesper er om nogen tovholder blandt informatørerne i det vestjyske. Han er både medlem af korpsets bestyrelse i Esbjerg, medlem af Ungdomskomiteéen og samtidig lokal ungdomsrepræsentant. De enkelte korps definerer selv, hvordan den lokale ungdomsrepræsentant skal involveres i korpsets arbejde:

– I Esbjerg har vi fordelt arbejdet sådan, at der er en aktivitetskomité i korpset, som jeg

er en del af. Her planlægger vi årets aktiviteter, og så modtager alle informatører denne liste ved årets start. Jeg følger så op ved at være kontaktperson ved arrangementerne og sende en SMS, når vi kommer nærmere. Jeg er også med i korpsets bestyrelse, og så sender jeg et nyhedsbrev ud cirka en gang om måneden, hvor jeg informerer om arrangementerne. Desuden sørger jeg for at få nævnt arrangementerne i kalenderen på www.bloddonor.dk

God følelse at hjælpe andre

For Jesper er drivkraften den gode samvittighed:

– Det giver en rigtig god følelse i maven, når man har været ude at herve, og vi i løbet af en formiddag for eksempel har fået 100 personer, som har sagt ja til at være donorer. Det er lige så godt, som når man har givet blod.

Han afslutter med en opfordring til alle unge, der overvejer at melde sig som informatører:

– Jo flere informatører jo bedre, så man skal endelig ikke holde sig tilbage. Men det er en god idé at overveje på forhånd, om man har tid til det. Man bruger typisk kun 3-4 timer på et arrangement, og man melder sig til fra gang til gang, så det passer ind i ens kalender.

« De unge informatører er vigtige for bloddonorsagen, fordi de formidler budskabet direkte – ansigt til ansigt, ung til ung.

« Jesper er ofte ude at herve nye donorer. Her på Skanderborg Festival sidste år.

FAKTA:

Hvad er en informatør?

En informatør er et ungt menneske på mellem 18 og 30 år, der har lyst til at gøre en frivillig arbejdsindsats for at informere om bloddonorsagen og herve nye bloddonorer. Man kan sagtens være informatør, selv om man af den ene eller anden årsag ikke kan være bloddonor.

Historie

Bloddonorerne i Danmark startede i 2001 et informatørkorps, og i dag er der ca. 250 frivillige unge informatører fordelt over hele landet.

Lokal ungdomsrepræsentant

Kaldes også LUR og er en særligt engageret informatør.

Læs mere om informatørernes arbejde på www.bloddonor.dk under ungloddonor, hvor du også kan finde linket til vores gruppe på Facebook.

BLODDONOR MED MANGE TALENTER

Stemningen var høj blandt de fremmødte bloddonorer.

Dan Andersen optrådte på Rådhuspladsen den 14. juni.

For stand-up-komiker Dan Andersen er det vigtigt at bruge sin stemme til at skabe opmærksomhed om vigtige sager – i mere end én forstand. Han har siden 2002 medvirket i showet "Talegaver til børn" til fordel for UNICEF, og på Den Internationale Bloddonordag i juni var det bloddonorerne, han satte fokus på. Endda fra en scene midt på Rådhuspladsen i København.

Hvad er det, han laver – snakker han med sig selv? En ung fyr med strithår og guitar står lidt afsluttet og snakker meget hurtigt, tilsyneladende ikke med nogen... Så det er altså sådan, man varmer op til 1000 meter fri stand-up!

Charmeoffensiv fra en erfaren bloddonor

Som han står der på scenen og charmerer sit publikum med håret strittende i alle retninger og et skævt smil, kan han slippe af sted med meget. Både over og især under bælttestedet. Men når det kommer til mødet med nålen i blodbanken, er han dog knap så kæk. For ja, Dan er selv bloddonor, og faktisk runder han næste gang et skarpt hjørne med 25 tapninger.

– Jeg meldte mig som 18-årig, vist mest fordi min far var bloddonor, forklarer han.

– Det er en nem måde at gøre en god gerning. Jeg plejer at følges til tapning med en kammerat, så laver vi en tur ud af det. Det er ret hyggeligt – også selv om jeg ikke er gode venner med nålen, smiler han.

10 år på de skrå brædder

Dan har over ti års erfaring inden for sin genre. Han har opnået en særstatus, fordi han har kombineret sin interesse for

stand-up med sine evner inden for musikken – en blanding, der er mere udbredt i udlandet end herhjemme. Resultatet er en kombination af stand-up og guitar-spil, som han udfolder i en slags 'sanghistorier' blandet med mere traditionel stand-up.

Man må bruge sin stemme

Når Dan har sagt ja til at optræde til fordel for bloddonorsagen, hænger det sammen med en overbevisning om, at man må hjælpe, hvor man kan:

– I kraft af det, jeg laver, har jeg fået en 'stemme', og det kan være en fordel i forhold til at støtte gode formål. Et arrangement som i dag er med til at give opmærksomhed til en sag, som mange måske ikke tænker så meget over i det daglige – det vil jeg meget gerne hjælpe med til, slutter han.

FAKTA:

Dan Andersen har netop afsluttet en større turné. Mens du venter på, at han optræder igen, kan du opleve ham på hans nyeste dvd "Extravaganza".

Læs mere om Dan Andersen på www.danandersen.dk

DONORTILMELDING

DN 89/2008

 ER DU SUND OG RASK, MELLEM 18 OG 60 ÅR OG VEJER OVER 50 KILO, KAN DU BLIVE BLODDONOR. BRUG DENNE KUPON, SEND EN SMS MED TEKSTEN BLOD TIL 1299, ELLER MELD DIG TIL PÅ WWW.BLODDONOR.DK

WWW.BLODDONOR.DK

Navn _____

Gade _____

Postnr. _____ By _____

E-mail _____

Fødselsdato _____ Telefonnr. _____

Dato _____ Underskrift _____

VESTERBROGADE 191 • 1800 FREDERIKSBERG C

Sendes ufrankeret
Bloddonorerne
betaler porto

Bloddonorerne i Danmark
+++ 6046 +++
1931 Frederiksberg C